

2014 års arkeologiska utgrävningar på Lurö

Under en veckas tid i september (1-7/9) genomför Värmlands Museum arkeologiska utgrävningar på Lurö. Utgrävningen är en fortsättning på de utgrävningar som under elva somrar har skett på ön sedan 1980-talets slut. Utgrävningarna förväntas ge merkunskap kring järnålderns och medeltidens bosättningar.

Lurö kloster?

Det finns gamla traditioner om att det skall ha legat ett kloster på Lurö i Väneren. Traditionerna går åtminstone tillbaks till slutet av 1600-talet. Under 1700-talet tillkom fler (och ganska tveksamma) uppgifter, bland annat att klostret skulle ha raserats under Gustav Vasas tid.

Att det skulle ha funnits munkar på ön finns också omnämnt i en krönika kallad "Vitskölskrönikan". Enligt denna krönika skall Kung Sverker och drottning Ulfhild låtit hämta munkar från Cistercienserorden till Sverige och grundat först Alvastra (år 1143) och sedan Lurö kloster. Klostret på Lurö skall ha varit kortlivat och snart flyttades munkarna först till Lugnås och sedan till Varnhem (grundat år 1150).

Ovan nämnda krönika sägs vara en 1600-talsavskrift av ett dokument från 1409 som i sin tur skall ha varit en avskrift av ett ännu äldre dokument från 1100-talet. Dokumentets datering till 1100-talet har ifrågasatts, liksom uppgifterna om att Cistercienseorden varit verksam på ön på 1100-talet.

Klostret blev en kyrka

1989 utfördes de första arkeologiska undersökningarna av den så kallade klosterruinen. Man kunde då konstatera att ruinen är lämningarna efter en romansk absidkyrka med rektangulärt långhus. Fynd av ett norskt mynt från 1175-1202 e Kr gjordes inuti kyrkan. Myntfyndet, tillsammans med att kyrkan varit en absidkyrka i romansk stil, antyder en datering till 1100-tal, eventuellt tidigt 1200-tal.

Sedan 1989 har fler utgrävningar skett i kyrkan, senast 2007. Utgrävningarna har gett fler detaljer kring kyrkobygget. Kol från det kalkbruk som använts vid bygget har kunnat dateras till omkring 1000-1050 e Kr. Detta kan tala för att man påbörjat bygget av kyrkan redan vid denna tid. Dateringar finns även från 1100-talet och bland annat verkar det som om kyrkan byggts ut under detta århundrade. Ett brandlager från 1300-1400-talen talar för att kyrkan övergetts någon gång under denna tid, kanske i samband med Digerdöden kring 1300-talets mitt.

Vid 2007 års undersökningar påträffades också de första begravingarna intill och öster om kyrkan. Gravarna dateras till 1200-talet.

Spåren efter bosättningarna på Lurö

Trots alla utgrävningar har aldrig några lämningar efter något kloster påträffats. Däremot har olika boplatslämningar hittats. De äldsta boplatslämningar som undersökts är från omkring 200-talets e Kr. Enstaka anläggningar och fynd finns från denna tid och fram till 800-talet. Fler och mer omfattande fynd och anläggningar finns från 800–1200-talen. 2010 påträffades delar av ett större långhus från 1000-1100-talen. I och kring långhuset påträffades så kallad Östersjökeramik, tillverkad i Västsverige, sannolikt i Skara. Invid långhuset har man vid tidigare arkeologiska undersökningar hittat 14 silvermynt från 1000-talet.

Målsättningen med 2014 års utgrävningar

Målet med utgrävningarna är att finna och undersöka boplatslämningar från yngre järnåldern och medeltiden. Tidigare undersökningar har resulterat i rätt omfattande boplatslämningar från 800–1200-talen. Från perioden innan (200-800 e Kr) finns hittills endast enstaka fynd och anläggningar. Från perioden 1300-1400-talen saknar vi fynd och anläggningar helt. Vi strävar därför mot att ta reda på om denna bild är korrekt. Fanns ingen bebyggelse på Lurö under 1300-1400-talen och gjordes endast enstaka besök på ön under perioden 200-800 e Kr. Genom att nu undersöka ytor vi inte undersökt tidigare hoppas vi få svar på dessa frågor.

Foto från 2007 års utgrävningar av kyrkoruinen. Foto och text av Hans Olsson, Värmlands Museum.